

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа (“Службен весник на Република Македонија“ број 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11), член 21 став 2 и член 22 став 2 од Законот за средното образование (“Службен весник на Република Македонија“ број 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03,67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12 и 24/13) и член 7 алинеја 5 од Законот за стручно образование и обука (“Службен весник на Република Македонија“ број 71/06, 117/08, 148/09, 17/11 и 24/13), министерот за образование и наука донесе наставна програма по **природни реткости во Република Македонија за II година** угостителско туристичка струка – образовен профил угостителски техничар за рурален туризам за учениците во средното стручно образование.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА

НАСТАВНА ПРОГРАМА

***ПРИРОДНИ РЕТКОСТИ ВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА***

II година

УГОСТИТЕЛСКО-ТУРИСТИЧКА СТРУКА

Угостителски техничар за

рурален туризам

Скопје, 2013 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: ПРИРОДНИ РЕТКОСТИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

1.2. Образовен профил, струка и времетраење на образованието

1.2.1. Образовен профил: угостителски техничар за рурален туризам

1.2.2 Струка: угостителско-туристичка

1.2.3. Времетраење на образованието: Четири години

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Карактеристичен за образовниот профил

1.4. Година на изучување на наставниот предмет

1.4.1. Втора

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 2 часа

1.5.2. Број на часови годишно: 72 часа

1.6. Статус на наставниот предмет

1.6.1. Задолжителен

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

2.1. Општа цел на наставата по наставниот предмет **природни реткости во Република Македонија** е учениците да стекнат знаења за просторот, природните одлики и природните реткости кои се наоѓаат во Република Македонија.

2.2. Посебни цели:

По совладување на наставната програма по предметот **природни реткости во Република Македонија** како задолжителен наставен предмет ученикот стекнува знаења и се оспособува:

- да го препознава просторот на Република Македонија;
- да ја сфаќа географската положба и природно-географските одлики на Република Македонија;
- да ги разликува и поврзува природно-географските одлики со природните реткости во Република Македонија;
- да ја сфаќа улогата на природните реткости во функција на руралниот туризам и туризмот воопшто;
- да ги идентификува и објаснува основните поими и карактеристики на природните реткости;
- да ги разликува природните реткости според видот, настанокот, положбата, значењето, вредноста;
- да ги познава и идентификува природните реткости во Република Македонија;
- да ја процени улогата и значењето на природните реткости во функција на туризмот;
- да ги презентира природните реткости во Република Македонија;
- да развие чувство за заштита на природните реткости и животната средина во функција на одржлив развој на туризмот;

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За совладување на содржините од наставниот предмет **природни реткости во Република Македонија** како задолжителен предмет, потребно е учениците да поседуваат претходни знаења од областа на основи на

угостителството и туризмот, туристичка географија, историја на Македонија, географија на Македонија и култура на однесување.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структура на содржините за учење

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација помеѓу тематските целини и предмети
<p>1.ПРИРОДНО - ГЕОГРАФСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Географска положба на Република Македонија</i> – <i>Тектоника и геолошки состав на Република Македонија</i> – <i>Релјеф и релјефни карактеристики на</i> 	32	<p><i>Ученикот:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – да ја препознава територијата на Република Македонија – да ја дефинира географската положба на Република Македонија – да ги определува границите и големината на територијата на Република Македонија – да ја идентификува тектониката, геолошкиот состав во Република Македонија – да ги препознава сеизмичките зони и да ги објаснува поствулканските појави – да ги разликува и 	<ul style="list-style-type: none"> – организирање групна работа со потсетување на содржините од претходните предмети и проверка на предзнаењата на учениците – демонстрирање на географската положба, граници и големина на Република Македонија – непосредно набљудување за 	<ul style="list-style-type: none"> – поврзаност со останатите природно-географски карактеристики на Република Македонија – поврзаност со останатите наставни предмети со слични или сродни наставни содржини – теренска настава

<p><i>Република Македонија</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Клима и климатски карактеристики на Република Македонија</i> – <i>Хидрографски карактеристики на Република Македонија</i> – <i>Педолошки одлики на Република Македонија</i> – <i>Биогеографски карактеристики на Република Македонија (растителен и животински свет)</i> 		<p>дефинира општите карактеристики на релјефот и да ги класифицира различните типови на релјеф во Република Македонија</p> <ul style="list-style-type: none"> – да ги идентификува и препознава климатските карактеристики на територијата на Република Македонија – да ги опишува просторните разноликости на климатските елементи на територијата на Република Македонија – да проценува за влијанието на климата врз стопанските активности, посебно врз туризмот во Република Македонија – да ги препознае и наброи на карата поголемите и позначајните хидрографски објекти во Република Македонија – да ги објасни и покаже природните и вештачките езера во Република 	<p>евиденција на податоци за релјефот</p> <ul style="list-style-type: none"> – шематско претставување на релјефот на Република Македонија – давање приказ за територијалната разноликост на климатските типови – презентирање на хидрографската мрежа на Република Македонија – анализа на основните хидрографски карактеристики на Република Македонија – приказ за регионално 	
---	--	---	--	--

		<p>Македонија</p> <ul style="list-style-type: none"> – да го објасни искористувањето на водите во функција на туризмот – да ги наброи типовите на почви и да ги препознава нивните карактеристики – да ги препознава одделните растителни и животински видови во Република Македонија – да дефинира ареали на растителни и животински видови во Република Македонија – да проценува за значењето на одделните растителни и животински видови за стопанските активности, а особено за туризмот. 	<p>рапространување на почвите во Република Македонија</p> <ul style="list-style-type: none"> – објаснување на разместеноста на растителниот и животинскиот свет во Република Македонија – презентирање на карта на сите одделни природно-географски карактеристики на Република Македонија 	
<p>2.ПРИРОДНИ РЕТКОСТИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА</p> <ul style="list-style-type: none"> – природни реткости (вовед, дефинирање, поим, поделба) 	32	<p><i>Ученикот:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – да ги препознава, дефинира и разликува природните реткости – да ги опишува и распознава планините и планинските врвови во Република Македонија, посебно оние 	<ul style="list-style-type: none"> – дефинирање на поимот природни реткости и негова поделба – презентирање на планините и 	<ul style="list-style-type: none"> – поврзаност со останатите наставни предмети со слични или сродни наставни

<ul style="list-style-type: none"> – планини и планински врвови – пештери и јами – специфични геоморфолошки форми – хидрографски природни реткости (извори и реки) – езера (Охридско, Преспанско, Дојранско, леднички и вештачки езера) – биогеографски природни реткости – национални паркови и простори под заштита во Република Македонија 		<p>кои се истакнуваат со својата атрактивност и убавина</p> <ul style="list-style-type: none"> – да ги набројува и опишува пештерите и јамите во Република Македонија – да ги класифицира и разликува специфичните геоморфолошки форми кои претставуваат природни реткости – да ги набројува и пронаѓа хидрографските објекти кои претставуваат природни реткости во Република Македонија – да ги опишува и препознава карактеристиките на езерата во Република Македонија – да го сфаќа значењето на хидрографските објекти како природни реткости во функција на туризмот – да го објаснува растителниот и животинскиот свет кој за Република Македонија претставува природна 	<p>планинските врвови кои имаат одлика на природни реткости на карта</p> <ul style="list-style-type: none"> – опишување и покажување на пештерите и јамите преку фотографии и видео записи – демонстрирање на фотографии, филмови од природните реткости во Република Македонија – пронаоѓање на природните реткости на карта на Република Македонија – организирање на теренска настава 	<p>содржини</p> <ul style="list-style-type: none"> – теренска настава
--	--	---	--	--

		<p>реткост</p> <ul style="list-style-type: none"> – да ги опишува националните паркови – да ја анализира, сфаќа и објаснува врската помеѓу националните паркови и туризмот – да проценува и да даде заклучок за природните реткости во Република Македонија 		
<p>3.ПРИРОДНИТЕ РЕТКОСТИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И РУРАЛНИОТ ТУРИЗАМ</p>	<p>4</p>	<p><i>Ученикот:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – да го сфаќа значењето на природните реткости – да ја препознае улогата што ја имаат природните реткости за развој на туризмот – да ги поврзува природните реткости со руралниот туризам – да процени и да даде заклучок за различното влијание што го имаат различните природни реткости за туризмот 	<ul style="list-style-type: none"> – објаснување на врските помеѓу природните реткости и руралниот туризам во Република Македонија – презентирање на практични примери за врската на природните реткости и руралниот 	<ul style="list-style-type: none"> – поврзаност со останатите наставни предмети со слични или сродни наставни содржини – практична настава со соработка на туристички агенции и тур оператори

			туризам	
4.ПРИРОДНИТЕ РЕТКОСТИ, ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И ОДРЖЛИВИОТ РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ.	4	<p><i>Ученикот:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – да го сфаќа односот помеѓу природните реткости и животната средина – да ја прифати потребата од заштита на животната средина преку заштита на природните реткости – да го сфаќа значењето на одржливиот туристички развој – да ги објасни и поврзе природните реткости со одржливиот развој на туризмот 	<ul style="list-style-type: none"> – објаснување на врските помеѓу природните реткости , животната средина и одржливиот развој на руралниот туризам во Република Македонија – практични примери за односот на животната средина и природните реткости 	<ul style="list-style-type: none"> – поврзаност со останатите наставни предмети со слични или сродни наставни содржини – практична настава и соработка со институции кои го планираат туризмот во Република Македонија

4.2. Наставни методи и активности на учење

Согласно целите на наставната програма по наставниот предмет **природни реткости во Република Македонија** како задолжителен предмет наставникот користи општо познати педагошко-психолошки и дидактичко-методски методи и активни форми на работа, кои на ученикот му овозможуваат активно да учествува во наставата.

Во текот на наставата ќе се користат повеќе форми на работа: индивидуална работа, работа во парови, работа во групи. Наставникот користењето на формите и методите ќе ги планира при подготовката на наставниот час и истите ќе ги реализира преку конкретни активности за време на самиот час. Примената на наставните форми и методи наставникот треба да ги усогласи со материјално техничките и просторните услови во училиштето, како и со возраста, предзнаењето и интересот на учениците.

Во текот на наставата наставникот треба да ги преземе следните активности: објаснува, демонстрира, дава инструкции, дискутира, поставува задачи, ги вреднува задачите, презентира, води забелешки, организира проекти, изведва практична работа и активности со учениците, ги вреднува постигањата на учениците.

Во текот на наставата ученикот треба да ги преземе следните активности: слуша, набљудува, вежба, демонстрира, проверува, применува, истражува, учи во парови и во групи, учи самостојно, користи различни нагледни средства и извори на информации, посетува различни објекти на терен.

4.3. Организација и реализација на наставата

Воспитно-образовната работа по наставниот предмет **природни реткости во Република Македонија** како задолжителен предмет се реализира преку стручно-теоретска настава во кабинет-училница, соодветно опремена и преку теренска настава. Образовните активности се организирани во две полугодија, преку неделен распоред на часовите. Бројот на часови кој е даден за одделни наставни целини во точката 4.1. опфаќа часови за обработка на нови наставни содржини, вежби, повторување, утврдување на знаење, правење проекти на дадени теми, организирање на работилници и др. При реализацијата на наставата за овој предмет потребно е да се посетат некои соодветни природни реткости, преку теренска настава, настава во природа или наставни екскурзии. Сето ова е потребно за задоволување на ученичките интереси и потреби, оспособување на учениците за самостојно размислување и заклучување, како и за донесување на сопствени решенија. Поради корелацијата на

содржините од наставниот предмет со други наставни предмети, потребно е тимска работа на наставникот по предметот Природни реткости во Република Македонија со наставници кои реализираат други наставни предмети.

4.4. Наставни средства и помагала

За остварување на целите на наставата потребно е да се обезбедат соодветни просторни и материјално технички услови: кабинет, компјутер, интернет, графоскоп, ТВ, слики, цртежи, проспекти, географски-тематски карти за Република Македонија, збирка на разни фактографски податоци за природните реткости на Република Македонија, стручни списанија и други наставни средства.

За успешно совладување на целите на наставниот предмет потребно е да се користи соодветна литература: учебници и учебни помагала, лексикони и енциклопедии, наставни материјали подготвени од страна на наставникот, универзитетски учебници, стручни списанија и брошури, интернет информации и слично.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на постигањата на учениците се врши преку следење и вреднување на знаењата и умеењата континуирано во текот на целата учебна година усно и писмено преку тестови на знаења, вежби или други форми како изготвување писмени извештаи, концепти и проекти, кои се користат по обработката на секоја наставна целина. Секој ученик во текот на едно полугодие добива најмалку две оценки. Доколку ученикот не ја совлада наставната програма по предметот, се постапува според законската регулатива.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Наставникот по наставниот предмет **природни реткости во Република Македонија** треба да ги поседува следните персонални, професионални и педагошки карактеристики: да е психофизички здрав, да го користи и применува литературниот јазик и писмо на кои се изведува наставата, да е комуникативен и отворен, да е подготвен за соработка, да има соодветно образование, да ја сака педагошката работа, да е креативен и добар организатор, да ја почитува личноста на ученикот, да е подготвен за примена на иновации во воспитно-образовниот процес, да применува современи образовни техники и технологии, да е добар предавач и организатор на наставата.

6.2. Стандард за наставен кадар

Наставата по предметот **природни реткости во Република Македонија** ја реализираат кадри со завршени студии по:

- **географија**

- **угостителство и туризам;**

со здобиена педагошко-психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

6.3. Стандард за простор

Наставата по наставниот предмет **природни реткости во Република Македонија** се реализира во кабинет-училница опремена со материјално технички и дидактички средства, согласно Нормативите за простор и наставни средства.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: мај 2013 година

7.2. Состав на работната група:

1. м-р Чедомир Димовски, раководител, советник во Центарот за стручно образование и обука - Скопје
2. д-р Мијалче Горгиевски, член, професор на Универзитетот за туризам и менаџмент - Скопје
3. Спиро Спасески, член, наставник, СУГ - Скопје „Лазар Танев”

4. Ивица Крстевски, член, менаџер, туристичка агенција „Пилот травел” - Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 1.09.2013 година

Одобрил:
Зеќир Зеќири, директор

9. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНА ПРОГРАМА

Наставна програма по ***природни реткости во Република Македонија*** за **II година** угостителско туристичка струка – образовен профил угостителски техничар за рурален туризам за учениците во средното стручно образование, на предлог на Центарот за стручно образование и обука ја донесе

на ден, _____
Скопје

Министер,

_____
Спиро Ристовски

